

Actuele knelpunten in het levensverzekeringsrecht

Dieuwke van Strien, ACIS Symposium 1 november 2024

Knelpunten in het levensverzekeringsrecht

- De overlijdensrisicoverzekering
- De begunstigingsclausule
 - CvB Kifid 2023-0012 (tussenuitspraak) en 2014-0008 (einduitspraak)
 - GC Kifid 2020-631 (tussenuitspraak)
 - GC Kifid 2023-0119B (einduitspraak)
 - Hof Arnhem Leeuwarden 6 juni 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4750 (tussenarrest) en 3 september 2024, eCLI:NL:GHARL:2024:5610 (eindarrest)

ONDERZOEK VERBOND VAN VERZEKERAARS OVER OVERLIJDENSRSICOVERZEKERING

Het Verbond van Verzekeraars heeft onderzoek laten doen naar bekendheid van consumenten met de overlijdensrisicoverzekering als mogelijk financieel vangnet. Hieruit bleek dat hierover grote onbekendheid bestaat.

- 38% huiseigenaren heeft ORV, 17% huurders en 25% ZZP-ers
- Sinds 2018 niet meer verplicht ORV bij hypotheek
- Financiële APK

PARTNERVERKLARING, CVB KIFID 2023-0012 EN 2024-0008

- M is hypothecaire geldlening aangegaan
- heeft ORV afgesloten en verpand aan hypotheekverstrekker
- M is daarna gaan samenwonen met de consument
- geen samenlevingscontract of testament
- 2 kinderen gekregen
- TP benaderd om te bezien of premie voor ORV lager kon
- Opdracht tot dienstverlening *“implementatie zonder advies/execution only”*, *oversluiting ORV max 90000 (...)* voor EUR 250,-
- nieuwe ORV (EUR 160.000,-) afgesloten en weer aan hypotheekverstrekker verpand, middels standaardakte waarbij hypotheekverstrekker ook als begunstigde is aangewezen
- consument en M zijn beide verzekerde, verzekeringnemer en premieplichtig

PARTNERVERKLARING, CVB KIFID 2023-0012 EN 2024-0008

Begunstigingsclausule:

“U kunt kiezen wie er recht hebben op een verzekeringsuitkering. Standaard betalen wij het bedrag in deze volgorde aan:

- (1) u;
- (2) uw echtgenoot, echtgenote, geregistreeerde partner of partner met een samenlevingscontract van de notaris op het moment van overlijden;
- (3) uw wettige en natuurlijke kinderen;
- (4) uw erfgenamen.”

- M overlijdt in 2019 en zijn kinderen worden als erfgenamen eigenaar van de woning. Met de uitkering uit de ORV is de hypothecaire geldlening afgelost, waarna EUR 194,61 resteerde voor de consument.

PARTNERVERKLARING, CVB KIFID 2023-0012 EN 2024-0008

Klacht: TP had bij oversluiten ORV moeten wijzen op de noodzaak van een partnerverklaring, althans op de noodzaak hierover nader te adviseren.

Met een partnerverklaring vloeit de uitkering uit de ORV eerst in het vermogen van de partner, die het bedrag vervolgens overmaakt naar de hypotheekverstrekker.

GC: vordering afgewezen, omdat de reden voor het oversluiten lag in de wens de premie te verlagen. Dit heeft de TP gedaan. Uit die achtergrond kan niet volgen dat TP gehouden was te wijzen op de noodzaak van (advies over) een partnerverklaring.

PARTNERVERKLARING, CVB KIFID 2023-0012 EN 2024-0008

CvB: TP is tekortgeschoten door de mogelijkheid tot nadere advisering niet aan de orde te stellen.

TP heeft onvoldoende weersproken dat zij voldoende op de hoogte was van de situatie M en consument om te begrijpen dat zij geen financiële voorzieningen hadden getroffen voor het geval M zou overlijden. TP wist dat er geen sprake was van een huwelijk, geregistreerd partnerschap, samenlevingscontract of testament met een voorziening voor de woning en dat de consument wel zou gaan meebetalen aan de ORV die met het oog op aflossing van de hypothecaire geldlening was aangegaan.

PARTNERVERKLARING, CVB KIFID 2023-0012 EN 2024-0008

Er was geen sprake van het ‘kaal oversluiten’ van de ORV. De consument is ook opgenomen als verzekerde. Dit had voor TP aanleiding moeten zijn om aan de orde te stellen of de consument en M nadere advisering zouden willen ontvangen over de vraag of de wijze waarop het verzekerd bedrag bij overlijden tot uitkering zou komen passend was bij de situatie waarin de consument en haar partner verkeerden.

CvB acht het aannemelijk dat de consument en M daarvoor hadden gekozen als de TP aan de orde had gesteld dat de financiële situatie van de consument na overlijden van M mogelijk onvoldoende zou zijn geregeld bij enkele oversluiten ORV tegen lagere premie.

PARTNERVERKLARING, CVB KIFID 2023-0012 EN 2024-0008

- Zou een redelijk handelend en redelijk bekwaam tussenpersoon geadviseerd hebben om een partnerverklaring te tekenen? Ja
- zou de verzekeringnemer hebben meegewerkt aan een partnerverklaring? Ja

“Naar het oordeel van de Commissie van Beroep komt het voor risico van de tussenpersoon dat achteraf niet meer met zekerheid is vast te stellen welke keuze [M] zou hebben gemaakt. Deze situatie is immers ontstaan als gevolg van het nalaten van de tussenpersoon om de mogelijkheid van een partnerverklaring ter sprake te brengen. (...). Uit het feit dat de consument en [M] in 2014 ten behoeve van de aflossing van de aan [M] toebehorende woning een overlijdensrisicoverzekering op beide levens hebben gesloten, volgt dat zij het belangrijk vonden dat de woning zou kunnen worden behouden als één van beiden zou overlijden.”

- zou de hypotheekverstrekker hebben ingestemd met een partnerverklaring? Ja
Bij aanvraagformulier was standaard partnerverklaring gevoegd

PARTNERVERKLARING, CVB KIFID 2023-0012 EN 2024-0008

Tussenconclusie: TP is tekortgeschoten door niet aan de orde te stellen dat de consument en M de dienstverlening zouden kunnen opschalen in verband met de financiële positie van de consument in het geval M zou komen te overlijden. Een redelijk handelend en redelijk bekwaam tussenpersoon had in dit geval de ondertekening van een partnerverklaring behoren te adviseren.

CvB stelt de consument in de gelegenheid te bewijzen dat zij de woning van de kinderen had kunnen kopen als de uitkering aan haar was toegekomen, ter vaststelling van de omvang van haar schade.

Einduitspraak: komt niet vast te staan dat ze de woning had kunnen kopen, maar de consument zou een vordering op de kinderen van EUR 160.000,- hebben gehad. Geen voordeelsverrekening (art. 6:100 BW). Toewijzing volledige bedrag -/- EUR 194,61.

WEL ORV, BEGUNSTIGING NIET BESPROKEN, GC KIFID 2020-631 (TUSSENUITSPRAAK)

- Consument heeft in 2013 met haar partner een woning gekocht voor EUR 205.000,-.
- geen huwelijk of geregistreerd partnerschap aangegaan
- annuitair dalende ORV gesloten, met partner consument als eerste verzekerde en consument als tweede verzekerde. De partner was verzekeringnemer.
- begunstiging:
 - “a) uzelf*
 - b) uw nabestaande partner*
 - c) uw erfgenamen”*
- Met uw nabestaande partner bedoelen wij:*
 - de weduwen of weduwnaar; of*
 - de geregistreeerde partner op het moment van overlijden”*
- relatie verbroken in maart 2015, de partner is overleden in december 2015.
- uitgekeerd aan pandhouder t.b.v. erfgenamen partner

WEL ORV, BEGUNSTIGING NIET BESPROKEN, GC KIFID 2020-631 (TUSSENUITSPRAAK)

GC: de adviseur heeft de voormalige partner en ook de consument bijgestaan Hij heeft een summier dossier, waarin zich onder andere een 'Verklaring Geen Advies t.b.v. Hypotheek: Execution Only' bevindt, maar die is alleen door de voormalige partner ondertekend. Ze zijn echter samen de hypothecaire geldlening aangegaan. Er zijn geen gespreksnotities, zodat het niet duidelijk is hoe de ORV besproken is. Hiermee is onvoldoende vast komen te staan dat de consument er expliciet op is geweest dat zij bij het overlijden van de voormalige partner niet als begunstigde zou worden aangemerkt. Er mag geen twijfel over bestaan of een dergelijke essentieel element onderwerp van gesprek is geweest tussen de consument en de adviseur. Gezien de hypotheekconstructie ligt het namelijk niet voor de hand dat zij niet als begunstigde zou worden opgenomen. Als dit een bewuste keuze was geweest, dan had de adviseur dit gezien de vergaande financiële gevolgen schriftelijk moeten vastleggen.

WEL ORV, BEGUNSTIGING NIET BESPROKEN, GC KIFID 2021-0507 (EINDUITSPRAAK)

Tussen de erfgenamen van de voormalige partner en de consument is een procedure gevoerd, waarbij de consument in reconventie heeft gevorderd dat de rechtbank de onredelijke uitkomst van het ontbreken van een begunstiging zou corrigeren op grond van de redelijkheid en billijkheid. De consument en de erfgenamen hebben geschikt en de consument heeft EUR 35.000,- ontvangen. De consument stelt dat ze ondanks deze regeling nog steeds schade heeft, maar de commissie ziet geen reden om haar vordering toe te wijzen. Zij heeft welbewust ingestemd met de getroffen regeling.

GEEN ORV, BELEGGINGSVERZEKERINGEN AFGEKOCHT, GC KIFID 2023-0119B

Hypothecaire geldlening overgesloten bij nieuw huis. Er waren twee beleggingsverzekeringen, maar die wilden de consument en haar echtgenoot afkopen. Uitgebreid klantprofiel opgemaakt, waaruit de uitdrukkelijke wens bleek dat zij (een deel van) het overlijdensrisico wilden afdekken. Dit is niet gebeurd en de beleggingsverzekeringen zijn afgekocht. De man is primaire kostwinner. Hij overlijdt en de vrouw blijft achter met jonge kinderen.

Verweer adviseur: de beleggingsverzekeringen zouden voor afdekken ORV gebruikt worden.

GEEN ORV, BELEGGINGSVERZEKERINGEN AFGEKOCHT, GC KIFID 2023-0119B

- bij afkoop na oversluiten niet besproken
- De begunstigingsclausule van de beleggingsverzekering van de echtgenoot van de consument sluit niet aan bij de wens het overlijdensrisico met betrekking tot de hypotheek af te dekken. Bij het overlijden van de man zijn namelijk zijn kinderen de begunstigde, niet de consument

Het enkele advies het risicodeel van de beleggingsverzekeringen door te laten lopen komt onvoldoende tegemoet aan de uitdrukkelijke wens om een deel van de hypothecaire geldlening af te dekken met een ORV.

WIE IS DE BEGUNSTIGDE?

Bij uitleg van de begunstigingsbepaling moet allereerst gekeken worden naar de schriftelijke mededeling aan verzekeraar, maar kan ook worden gelet op verklaringen en gedragingen van de verzekeringnemer buiten deze schriftelijke mededeling, ook als deze niet jegens de verzekeraar zijn afgelegd of hebben plaatsgevonden (HR 21 september 2012, *NJ* 2013/97). Latere verklaringen en gedragingen van de verzekeringnemer kunnen eveneens een rol spelen, voor zover zij kunnen bijdragen aan het vaststellen van zijn bedoeling ten tijde van de aanwijzing (HR 6 juli 2018, *NJ* 2018/441).

Omstandigheden die zich later voordoen kunnen van invloed zijn op de begunstiging, maar dan via de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid. De begunstiging blijft onveranderd, maar de begunstigde kan zich er niet op beroepen (HR 6 juli 2018, *NJ* 2018/441).

WIE IS DE BEGUNSTIGDE?

Als meerdere partijen aanspraak maken op de uitkering bij overlijden, dan moet dit in de onderliggende rechtsverhouding, de verhouding tussen de verzekeringnemer/verzekerde en de begunstigde worden vastgesteld.

De verzekeraar die niet weet aan wie moet worden uitgekeerd, kan op grond van artikel 6:37 BW de uitkering opschorten. Heeft de verzekeraar uitgekeerd aan de op het polisblad genoemde begunstigde en maakt een andere partij aanspraak op de uitkering, dan kan de verzekeraar een beroep doen op artikel 6:34 BW.

WIE IS DE BEGUNSTIGDE?

6:34 lid 1 BW

De schuldenaar die heeft betaald aan iemand die niet bevoegd was de betaling te ontvangen, kan aan degene aan wie betaald moest worden, tegenwerpen dat hij bevrijdend heeft betaald, indien hij op redelijke gronden heeft aangenomen dat de ontvanger der betaling als schuldeiser tot de prestatie gerechtigd was of dat uit anderen hoofde aan hem moest worden betaald.

6:37 BW

De schuldenaar is bevoegd de nakoming van zijn verbintenis op te schorten, indien hij op redelijke gronden twijfelt aan wie de betaling moet geschieden.

WIE IS DE BEGUNSTIGDE? HOF ARNHEM-LEEWARDEN 6 JUNI 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4750

- M is vader van twee zoons uit een voormalig huwelijk
- In 2015 ORV aangegaan in het kader van een hypothecaire financiering
- In 2020 nieuwe woning gekocht, ORV niet weer verpand
- In 2020 ook een nieuwe relatie gekregen.
- De man wordt ernstig ziek en trouwt met zijn nieuwe partner, zonder huwelijkse voorwaarden
- In laatste testament uit 2014 zijn de zoons als enige erfgenamen aangewezen.

WIE IS DE BEGUNSTIGDE? HOF ARNHEM-LEEWARDEN 6 JUNI 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4750

De zoons hebben verzekeraar en de nieuwe partner in rechte betrokken. Zij vorderen een verklaring voor recht dat zij gerechtigd zijn tot de uitkering. De vrouw zou onrechtmatig hebben gehandeld door aanspraak te maken op de uitkering terwijl zij wist of hoorde te weten dat ze geen rechthebbende was. Zij is daardoor ongerechtvaardigd verrijkt. De verzekeraar heeft onrechtmatig gehandeld door bedrag aan de vrouw uit te betalen terwijl de zoons tot betaling hadden gesommeerd.

De zoons stellen dat hun vader tijdens het sluiten van de overeenkomst en ook daarna de intentie had hen als begunstigde aan te wijzen. Dit is nooit gewijzigd en de vader heeft nooit aan de verzekeraar laten weten dat de vrouw de begunstigde zou moeten zijn. De vrouw stelt juist dat de man door met haar te trouwen, heeft bewerkstelligd dat zij de begunstigde werd.

WIE IS DE BEGUNSTIGDE? HOF ARNHEM-LEEWARDEN 6 JUNI 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4750

“3.5 Bij de uitleg van de aanwijzing van de begunstigde bij een sommenverzekering komt het aan op de bedoeling van de verzekeringnemer ten tijde van de aanwijzing. Bij de vaststelling van die bedoeling dient mede te worden gelet op verklaringen en gedragingen van de verzekeringnemer buiten de schriftelijke mededeling op de voet van art. 7:966 lid 1 BW in verbinding met art. 7:974 BW, ook indien deze niet jegens de verzekeraar zijn afgelegd of hebben plaatsgevonden. Ook latere verklaringen en gedragingen van de verzekeringnemer kunnen daarbij een rol spelen, voor zover zij kunnen bijdragen aan het vaststellen van de bedoeling van de verzekeringnemer ten tijde van de aanwijzing.” (...)

3.7 [De zoons] beroepen zich ter onderbouwing van hun stelling dat erflater wilde dat zij begunstigden zouden zijn en blijven op een “aktielijst na mijn overlijden” en handgeschreven aantekeningen van erflater, en een in hoger beroep overgelegde verklaring uit 2022 en e-mail uit 2021 van (...), financieel adviseur van de erflater.

WIE IS DE BEGUNSTIGDE? HOF ARNHEM-LEEWARDEN 6 JUNI 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4750

Daar staat echter tegenover dat uit een mailbericht van 25 september 2020 van de [adviseur] valt af te leiden, dat erflater kennelijk de wens had dat [de vrouw] met wie hij wilde trouwen, in zijn woning kon wonen, ook financieel gezien, en dat daar iets voor bedacht moest worden. Ook zijn er nog andere aantekeningen van de erflater (...) waaruit diezelfde wens blijkt, en waarbij ook melding wordt gemaakt van de levensverzekering. Het hof ziet aan de verklaringen en gedragingen waarop partijen beroep doen dat erflater in 2020, met het oog op een mogelijk overlijden (...), kennelijk zowel voor zijn kinderen als voor [de vrouw], die veel voor hem zorgde, iets wilde doen, en dat hij daarmee kennelijk heeft geworsteld. Uit deze stukken kan het hof echter nog geen eenduidige conclusie trekken over wat de bedoeling van erflater is geweest (...). **Daarmee hebben [de zons] het vermoeden dat [de vrouw] is aangewezen als begunstigde nog niet ontzenuwd.** Zij hebben wel bewijs aangeboden. (...)

WIE IS DE BEGUNSTIGDE? HOF ARNHEM-LEEWARDEN 6 JUNI 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4750

3.9 Als de begunstigde (op de verzekeringspolis), zoals hier, in hoedanigheid is aangeduid, dan wordt de aanwijzing vermoed te zijn gedaan van degene die deze hoedanigheid bezit ten tijde dat de aanwijzing volgens artikel 7:968, onder b tot en met d, onherroepelijk wordt (artikel 7:967 lid 2 BW).

In dit geval had [de vrouw] op het moment van overlijden van erflater de hoedanigheid van echtgenote van erflater. Daarom wordt zij vermoed als begunstigde te zijn aangewezen. Het is aan [de zoons] dat vermoeden te ontzenuwen en tegenbewijs daarvan te leveren. (...)"

WIE IS DE BEGUNSTIGDE? HOF ARNHEM-LEEWARDEN 6 JUNI 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4750

Art. 7:967 lid 2 BW:

Is de begunstigde in hoedanigheid aangeduid, dan wordt de aanwijzing vermoed te zijn gedaan ten behoeve van hem die deze hoedanigheid bezit ten tijde van de aanwijzing volgens artikel 968, onder b tot en met d, onherroepelijk wordt. Indien de begunstigde zowel bij naam als in hoedanigheid is aangeduid, wordt de aanwijzing vermoed te zijn gedaan ten behoeve van de bij naam aangewezen begunstigde.

WIE IS DE BEGUNSTIGDE? HOF ARNHEM-LEEWARDEN 10 SEPTEMBER 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:5610

Getuigenverklaring van de adviseur en van de vrouw. De betrokken notaris heeft zich op haar verschoningsrecht beroepen.

“3.5 [adviseur] verklaart niet concreet over de levensverzekering en wie daarvan begunstigde was. Hij verklaart alleen in algemene zin dat erflater na zijn echtscheiding altijd heeft gezegd dat alles voor zijn jongens was, maar niet duidelijk is geworden of daarin ook de begunstiging begrepen was. Wat [adviseur] zegt over dat het huis en de hypotheek naar de jongens zouden gaan, dus dan ook de levensverzekering, komt neer op een eigen conclusie van [adviseur], maar lijkt niet te berusten op een eigen uiting van de erflater. Ook weet [adviseur] niet van wanneer de lijstjes van erflater dateren over zaken waarvoor iets gedaan of geregeld moest worden. Uit de verklaring van [adviseur] wordt wel duidelijk dat erflater heeft gezocht naar manieren om voor [de vrouw] in materiële zin iets te doen, haar te ‘belonen’ omdat zij voor hem had gezorgd en dat hij bezig is geweest met de vraag wel of niet trouwen. **Met deze getuigenverklaring is het bewijsvermoeden niet ontzenuwd en is geen tegenbewijs geleverd, ook niet in combinatie met andere stukken in het dossier of de verklaringen van de andere getuigen.**”

WIE IS DE BEGUNSTIGDE? HOF ARNHEM-LEEWARDEN 10 SEPTEMBER 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:5610

“3.6 De verklaring van [de vrouw] is concreter op het punt van de levensverzekering. In het bijzonder verklaart zij dat erflater en zij eind mei 2020 bij de notaris zijn geweest omdat erflater zijn nalatenschap met de notaris wilde bespreken en dingen wilde regelen. Van dit gesprek heeft de notaris een verslag aan erflater gestuurd (...). In dat verslag staat, onder het kopje Levensverzekering:

Met u heb ik gesproken over uw lopende levensverzekeringen. Van belang is om na te gaan bij de verzekeringsmaatschappij of het terecht komt bij de door u gewenste personen.

[De vrouw] heeft verder verklaard dat de erflater naar aanleiding van het gesprek met de notaris de polis van de levensverzekering heeft opgevraagd en aan haar heeft laten zien, en dat hij er nog een grapje over maakte dat als zij zouden trouwen zij begunstigde zou zijn.

3.7 Ten slotte staat vast dat erflater uiteindelijk op 27 september 2020 met [de vrouw] is getrouwd en dat voorafgaand daaraan de begunstiging (...) niet is gewijzigd.(...)”

VRAGEN?